

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Безкорвайної Ольги Володимирівни

на дисертацію Барбелко Наталії Степанівни «Виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 - «Теорія та методика виховання»

У сучасних умовах, що характеризуються прискоренням темпів глобалізації та інтеграції всіх життєвих процесів і явищ, з одного боку, і прагненням до відокремлення національних культур, з іншого, - особливого значення набуває проблема толерантних взаємовідносин представників різних культур. Сприйняття культурного різноманіття та культурних відмінностей веде до розуміння необхідності рівноправного діалогу, основним завданням якого є забезпечення гуманних взаємин представників різних національних культур, прийняття принципів толерантності і культурного плюралізму

Таким чином, сьогодення вимагає підготовки фахівців, які усвідомлюють зростаючу глобальну взаємозалежність між народами та націями, які розуміють необхідність міжнародної солідарності і співробітництва, готових до конструктивної участі в діалозі культур. Крім оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, досконалого володіння іноземними мовами, фахівець повинен цілеспрямовано розвивати терпиме і шанобливе сприйняття феноменів інших культур, прагнення сприяти вирішенню питань національного та міжнаціонального характеру. У цьому випадку актуалізується проблема виховання міжкультурної толерантності майбутнього фахівця.

Доцільність дослідження автор доводить через вирішення суперечностей між; потребою у вихованні в студентів коледжу міжкультурної толерантності як професійно значущої риси, необхідної для встановлення

міжкультурних зв'язків, та недостатньою розробленістю цієї проблеми; необхідністю підготовки майбутніх спеціалістів до встановлення міжкультурних зв'язків та відсутністю належних педагогічних умов для розвитку навичок міжкультурного спілкування; значним виховним потенціалом іноземних мов у формуванні соціокультурної компетентності, культурологічних знань та недостатністю методичного забезпечення цього процесу,

З огляду на вищезазначене, тема дисертаційного дослідження Барбелко Наталії Степанівни «Виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови» є актуальною та потребує нагального вирішення у сучасних умовах.

Дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Морально-етичні засади формування зростаючої особистості» (державний реєстраційний номер 011011002109). Тему дослідження затверджено рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 2 від 24.09.2010 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 29.03.2011 р.).

У дисертації переконливо обґрунтовано актуальність і доцільність теми для розвитку сучасної педагогічної науки в Україні; розкрито ступінь наукової розробки обраної проблеми; чітко й послідовно визначено мету, завдання, окреслено об'єкт та предмет дослідження, які узгоджено зі змістом та висновками до роботи. Слід відзначити логічний взаємозв'язок наукового апарату дослідження, відповідність методів і засобів наукового пошуку поставленій меті та сформульованим завданням.

Задля досягнення мети дисертантка використала широкий діапазон методів наукового пошуку: аналіз та узагальнення довідково-енциклопедичної, наукової, навчально-методичної й інструктивно-методичної літератури з проблем міжкультурної толерантності, виховання студентської

молоді для визначення сутності ключових понять дослідження; систематизації та абстрагування ~~ з метою з'ясування структурних компонентів, критеріїв та рівнів вихованості міжкультурної толерантності студентів коледжів; ідеалізації та моделювання - для визначення та обґрунтування педагогічних умов виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови та побудови відповідної моделі; цілеспрямоване спостереження, бесіда, інтерв'ювання, анкетування та тестування студентів; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) з метою визначення наявної ситуації розвитку об'єкта дослідження, рівня вихованості у студентів міжкультурної толерантності, перевірки ефективності педагогічних умов виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на такі результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, заслуговує уваги здійснене вперше теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка педагогічних умов, які забезпечують ефективність виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів; розробка структурно-функціональної моделі виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови.

По-друге, цінним у теоретичному та прикладному аспектах є уточнення сутності понять «толерантність», «міжкультурна толерантність», «виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови»; структурних компонентів міжкультурної толерантності; критеріїв, показників та рівнів вихованості міжкультурної толерантності студентів коледжів.

По-третє, на основі аналізу та узагальнення довідково-енциклопедичної, наукової, навчально-методичної й інструктивно-методичної літератури подальшого розвитку набули діагностичний інструментарій

визначення рівнів вихованості міжкультурної толерантності студентів коледжів; форми і методи її виховання у процесі вивчення іноземної мови.

Слід відзначити, що цінність роботи полягає насамперед у широкому розкритті її практичної сторони. Автором розроблено та впроваджено у виховний процес:

~*~ методичні рекомендації реалізації структурно-функціональної моделі виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови;

- діагностичну методику що дозволяє оцінювати ефективність виховання міжкультурної толерантності;

- програму факультативного курсу «Англійська мова для міжкультурного спілкування».

Дослідницею використано достатньо широку джерельну базу (386 джерел, із них 14 — іноземною мовою), що дозволило зробити відповідні узагальнення й висновки.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 19 (18 одноосібних) публікаціях, які повною мірою висвітлюють зміст дисертації, а також широко апробовано на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота логічно побудована, грамотно структурована. Вона складається зі вступу, 3-х розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі - «Теоретичні засади дослідження феномена міжкультурної толерантності як важливої якості сучасної особистості» - на підставі аналізу й узагальнення наукових праць здобувачкою у процесі педагогічного дослідження уточнено сутність понять «толерантність», «міжкультурна толерантність», «виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови».

Позитивної оцінки заслуговує представлений Н.С. Барбелко стан дослідженості проблеми, Використання міждисциплінарного підходу та

комплексного аналізу дало змогу розкрити погляди представників різних галузей наукового знання на сутність поняття «толерантність», охарактеризувати теоретичні підходи до вивчення проблеми; виділити види толерантності, особистісні якості толерантної особистості; визначити сутність та структуру міжкультуриної толерантності.

Реалізація завдання дисертаційного дослідження з вивчення стану вихованості міжкультуриної толерантності студентів коледжів характеризується визначеністю відповідних компонентів толерантності: когнітивного, мотиваційно-стимулювального, емоційно-оцінювального, комунікативно-діяльнішого та особистісно-рефлексивного, взаємозв'язок яких у роботі чітко встановлений і всебічно обґрунтований (С. 43-46),

У другому розділі - «Діагностика вихованості міжкультуриної толерантності студентів коледжів» - представлено матеріали та результати констатувального етапу експерименту; викладено положення розробленої програми діагностики досліджуваного явища; з'ясовано виховний потенціал дисципліни «Іноземна мова».

Важливо відзначити, що Н.С. Барбелко використала різноманітний діагностичний інструментарій, що дало змогу визначити реальний стан вихованості міжкультуриної толерантності у студентів коледжів, здійснити аналіз результатів і прийти до обґрунтованого висновку щодо необхідності розроблення моделі та обґрунтування педагогічних умов, які б сприяли ефективному вихованню міжкультуриної толерантності у процесі вивчення іноземної мови.

У третьому розділі - «Оптимізація процесу виховання міжкультуриної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови» - представлено матеріали та аналіз результатів формувального етапу експерименту; викладено основні положення розроблених науково-методичних рекомендацій.

Заслуговує на окрему увагу структурно-функціональна модель виховання міжкультуриної толерантності студентів коледжів у процесі

вивчення іноземної мови, яка представлена взаємопов'язаними блоками (цільовий, змістовий, процесуально-діяльнісний, оцінно-результативний) та результатом її реалізації є підвищення рівня вихованості міжкультурної толерантності у студентів коледжів.

Аналіз досліджуваної проблеми та використання методу експертів дозволили Н.С. Барбелко визначити комплекс педагогічних умов, ефективність впливу яких було доведено та перевірено за допомогою використання низки статистичних показників.

Результати, які представлені на захист, погоджуються з даними, отриманими під час дослідно-експериментальної роботи, і дають підстави стверджувати, що завдання й поставлена мета дисертаційного дослідження виконані та відповідають сучасним вимогам. Про їх відповідність зокрема свідчить експертиза даних, проведених в експериментальних закладах різних областей України,

Результати педагогічного експерименту супроводжуються ілюстративним матеріалом у вигляді таблиць, рисунків, діаграм, представлених у самому тексті дисертації та в її додатках. Останні суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження.

Автореферат відповідає змістові дисертації й розкриває основні її положення. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності педагогів та психологів коледжів, викладачів іноземної мови для навчання й виховання майбутніх фахівців; під час викладання у вищих педагогічних навчальних закладах курсів «Теорія і методика виховання», «Методика виховної роботи»; для розроблення навчальних посібників з теорії і методики виховання; у системі післядипломної педагогічної освіти.

Отже, дисертаційна робота Н.С. Барбелко становить цілісне, системне дослідження, у якому єдність теоретичного та експериментального складника роблять переконливими й вірогідними одержані автором експериментальні дані та зроблені висновки.

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи Барбелко Наталії Степанівни вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження й побажання;

1. У теоретичній частині дослідження доцільно було б розширити методологічні засади, зокрема питання концепції діалогу культур (С.67-69). Відповідно у практичній частині дослідження представити аналіз і динаміку вихованості студентів засобами діалогу культур як важливого об'єктивного чинника досліджуваного явища,

2. У роботі недостатньо розглянуто сучасний досвід зарубіжних країн у розв'язанні дослідницької проблеми,

3. Доцільно було б продумано підійти до організації констатувального експерименту, оскільки дуже велика кількість завдань та тестів ускладнюють аналіз результатів,

4. Бажано було б у практичній частині дослідження представити аналіз і динаміку виховання міжкультурної толерантності студентів експериментальної групи за тендерною ознакою як важливого об'єктивного чинника досліджуваного явища,

5. Більш детального розкриття потребує питання щодо вивчення підготовленості кураторів-наставників академічних груп до виховання у студентів міжкультурної толерантності (С. 127). Отримані наукові факти були б більш переконливі за умов кореляційного аналізу між виховним впливом рівня культури викладача і студентів коледжів з урахуванням їх типів та специфіки. У дослідженні доцільно було б звернути увагу на те, які саме методи та методичні рекомендації можуть використовуватись у системі перепідготовки та підвищенні кваліфікації педагогів з питань виховання міжкультурної толерантності студентів у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

6. Рукопис містить чимало матеріалу, який міг би слугувати дисертантці відправним у підготовці науково-методичного посібника.

Проте висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну позитивну оцінку здійсненого дослідження.

На підставі вищезазначеного правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження Барбелко Наталії Степанівни «Виховання міжкультурної толерантності студентів коледжів у процесі вивчення іноземної мови» є самостійним завершеним дослідженням, що робить вагомий внесок у теорію і методику виховання, відповідно має суттєву практичну значущість, відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор - Барбелко Наталія Степанівна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 - теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики
викладання іноземних мов
Рівненського державного
гуманітарного університету

О.В. Безкоровайна

